

Andelka Tutek
(Rijeka, Hrvatska)

DRAMSKO PUTOVANJE ANE ŠORETIĆ

Abstract: The subject of the analysis of this paper is the drama writing of the Croatian author Ana Šoretić from the region of Gradišće. Her work, besides several shorter texts, is comprised of 11 folk theatre comedies and 6 'serious' folk dramas. This work emphasizes author's choice of themes, motifs, structure, and the language of texts from her first group of literary work, which depict the life of the Croatian national minority in the Austrian part of Gradišće/Burgenland. Ana Šoretić's drama work is a literary journey during which the author intertwined the elements of conservatism and modernity, reality and fiction, tradition and trendiness from both theatrical and literary aspects. Her literary language, the only constant of Šoretić's dramaturgy, is the idiom of Cogrštof, defines her primarily as the author of the folk drama.

Keywords: Ana Šoretić, the theme of the folk drama, the concept of drama, the language of the folk drama.

Ana Šoretić (rođena 1952. godine u Cogrštofu/Zagrsdorf, Austrija) jedina je s popisa književnika Hrvata u Gradišću koja se profesionalno bavi pisanjem. Objavljene su joj dvojezične zbirke pjesama *Sanje i ufanje/Träume und Hoffnungen* (1987) i *Ravno/Geradeaus* (1989) te poema *Zamotana duša* (1998). Zbirka pjesama *Handgemenge* (1995) i monografija *Spätlese*, o austrijskoj slikarici Elfried Ettl, objavljene su na njemačkom jeziku. Opus dramskih pučkih komada svrstava ju među najplodnije i najpriznatije autore dramskih pučkih komada u gradišćanskohrvatskoj književnosti. Voditeljica je, glumica i redateljica kazališne skupine Cogrštof. Od 1994. godine članica je austrijskog PEN-a.

U gradišćanskohrvatskoj dramskoj književnosti Ana Šoretić javlja se tekstovima koje potpisuje pseudonimom Marko Varga, što otvara pitanje položaja žena u Gradišću. Autorica aktualiziranjem problema emancipacije najavljuje nove motive unutar tradicionalnih tematskih krugova. Svi pučki komadi Ane Šoretić, usudim se nazvati ih „planiranim”, pisani su za cogrštofsku pučku pozornicu, jedan na godinu, te izvođeni isključivo na toj pozornici. Premda je dramsko pučko stvaralaštvo Ane Šoretić moguće promatrati s nekoliko aspekata, ovaj rad donosi tematološku podjelu u dvije temeljne skupine.

Prvoj skupini pripadaju pučki komadi koji su mjestom radnje povezani uz gradišćanskohrvatsku sredinu, s dva temeljna motivacijska ishodišta koja, slijedom odabranih motiva, određuju i tematski krug: prvom tematskom krugu pripadaju komadi nastali po biblijskim motivima, a koje autorica prepoznaje u gradišćanskohrvatskoj sredini te ih problematizira uvažavanjem temeljnog

pravila pučke dramaturgije: jedinstva mjesta, jezika i likova. Stoga ne iznenađuju biblijska imena (Danijel, Elijaš, Rebecca) u naslovima komada kojima autorica oslikava prizore iz suvremenog života Hrvata u Gradišću. Drugom tematskom krugu iz ove skupine pripada komad *Dvojšćina* kojim autorica „putuje” u prošlost, vješto podastirući pred adresante događaje za koje se znalo, ali se o njima nije govorilo. Zadržani u narodnim pričama, neki od njih zapisani na tamnoj stranici povijesti, oživjeli su u pučkom komadu *Dvojšćina*; prvi put u povijesti gradišćanskohrvatske pučke dramske književnosti tema je nacionalsocijalizam i odnos gradišćanskih Hrvata prema Židovima.

Komadi iz druge skupine utemeljeni su na motivima preuzetim iz filmova, TV serija ili književnih predložaka te prilagođeni gradišćanskohrvatskom adresantu. Nije moguće točno određenje korištenih izvora jer su i književna ostvarenja po kojima su nastali autoričini pučki komadi iz ove skupine adaptirani za film ili TV, a nema autoričinih podataka o izvorima koje koristiti pri adaptacijama. Ana Šoretić za medije nije dala niti jednu izjavu o svom dramskom radu.

Prije interpretacije odabranih naslova, ukratko o dramskoj koncepciji te o jeziku komada. U većini predložaka autorica kompozicijom ne odstupa od tradicionalnog pučkog komada; osim u tri predložka (*O Bog, Lutke* i *Stari vuk*) autorica koristi klasičnu, piramidalnu dramaturgiju, u kojoj su zbivanja prikazana u logičnom slijedu, kontinuirano, u zatvorenom obliku tzv. tektonske drame. S aspekta jezika može se ustvrditi da Ana Šoretić ne koristi jezik poput ostalih gradišćanskohrvatskih autora; jezik nije središte njezina interesa niti je autoričina nakana prikazati procese koji se oko njega događaju. Jezik je Ani Šoretić u drugom planu; on je prvenstveno sredstvo komunikacije bez ikakvih naznaka o njegovoj idealizaciji pa se i autoričinin cogrštofski idiom kao i govori likova koji ne pripadaju gradišćanskohrvatskoj sredini promatraju kao sredstvo govorne karakterizacije u prikazu likova. Susljedno praksi o korištenju jezika poznatoj iz pučkih komada naturalističkog tipa, autorica daje vjernu reprodukciju lokalnog idioma i onda kada se radnja ne odvija u lokalnom okruženju. pisci pučkih komada rijetko koriste zavičajni govor likova koje dovode iz drugih govornih područja pa u takvim situacijama pribjegavaju korištenju standardnog književnog jezika. Ana Šoretić nastoji biti bliska jezičnoj zbilji svojih likova te, u funkciji karakterizacije lika, daje svojim likovima govoriti njihovim zavičajnim govorom. Ponajbolji primjer takvom korištenju jezika lik je izbjeglice Joze iz komada *Bosanac* (1992). Jozo koristi svoj zavičajni govor kojim autorica snažno naglašava njegovu nacionalnu i socijalnu pripadnost te njegovo emotivno stanje. Ovakav otklon od poznatog postupka kod gradišćanskohrvatski pisaca (usp. Weidingerovog korištenja lokalnog idioma ili Zakallovog korištenja standardnog njemačkog jezika) novost je u načinu uporabe jezika. Nadalje, u kontekstu stilistike dramskog diskursa, dijaloge je nužno promatrati razdvojeno: kao dijaloge likova u komadima koji su bliski gradišćanskohrvatskom životu i koji se bave

problematikom izniklom na gradišćanskom tlu (to su parataktične rečenice, poslovice i narodne mudrosti) i one koji su nastali na temelju filmskog ili televizijskog predloška. Potonji su počesto tirade „obogaćene” negradišćanskim leksikom te prilagođeni i transformirani govorni iskazi likova. Time se otvara pitanje jezične kompetencije samih likova iz komada druge skupine što kao posljedicu ima i upitnu vjerodostojnost likova u gradišćanskohrvatskom okružju. Za zaključiti je da autorica koristi razgovorni jezik, idiom kojega ne idealizira te dramski jezik koji je, s aspekta stila, relativno ograničenoga repertoara s, u nekim komadima, neautentičnim dijalogima ispunjenim klišejima (narodnim mudrostima te praznim formulama) što ga obilježava, uz rijetka odstupanja, kao dramski jezik tipičan za vitalistički pučki komad. Svojstva jezičnog materijala u Šoretićinoj pučkoj dramatici mogu se ukratko označiti kao a) svojstvo „gestičnosti” i b) svojstvo „svjesnost”. Naime, autoričin jezični izbor u nekim se komadima razvija iz atmosfere i spontano fiksira dok u nekim komadima dijaloge stvara iz prethodno prikupljenog materijala. U obadva slučaja moguće je govoriti o ograničenom jezičnom repertoaru koji rezultira, susljedno pučkim komadima, dramskim dijalogima obilježenim parataksom, rjeđe složenijim govornim iskazima. Susljedno sadržajima autorica se obraća svim slojevima društva: likovi više nisu samo pripadnici nižih i srednjih slojeva društva, seljaci ili obrazovani, već i pripadnici „viših” slojeva društva, točnije oni s kojima se ne može identificirati prosječni gradišćanskohrvatski adresant te su oni samo literarni/kazališni likovi.

Prvim komadom *Marko ako ti je žao* (1970) Ana Šoretić sadržajem se pridružuje onom krugu gradišćanskohrvatskih pisaca kojima je obiteljska tematika temeljni interes te otvara ciklus kojemu pripadaju komadi s obiteljskom tematikom. Ne odstupajući od koncepcije komada situacije koju provlači kroz pet činova autorica tek dodiruje sve učestaliju pojavu razvoda brakova i probleme djece rastavljenih roditelja u adolescentnoj dobi. Motivom uvijek aktualan, ovaj komad obilježen lokalnim mjestom radnje i cogrštofskim idiom, s moralnim i prosvjetiteljskim porukama, zadovoljavajućim sretnim završetkom, a bez izravne društvene kritike, ostaje u okviru dramaturgije vitalističkog pučkog komada. Komadom *Kupio sam si ženu*¹ (1972), utemeljenom na biblijskom motivu, autorica stvara „seljački šalni igrokaz” (HN, broj 15, od 11. ožujka 1972.) u kojem idealizira seoski život, domišljatost i snagu gradišćanskohrvatske žene. Autorica je ovu naivnu priču smjestila u seosku kuću i u dvorište krčme, nepotrebno je razvlačeći kroz šest činova, s referencijalnim dijalogima koji imaju funkciju oslikati skladan i lijep seoski život, ali i naglasiti problem neoženjenih seoskih muškaraca. Izvedba je ovog

¹ Premda je u monografiji cogrštofske kazališne grupe *Puna zdjela*, autorice Ane Pajrić-Šoretić, zapisano da je i sljedeći komad *Kupio sam si ženu* napisan pod pseudonimom, u Hrvatskim novinama Gerhard Emrich piše: ”Ovu igru je napisala mlada divojka Ana Pajrić (Pairits) [...]” (HN, broj 15, od 15. travnja 1972.).

nezhtijevnog komada, obogaćenog glazbenim umecima, zadovoljila adresanta, ali ne i kritiku: „[...] Ako je kritika put većemu uspjehu i napretku, onda hoćemo još nadodati, da se neka u budućnosti posveti veća pažnja režiji ar ona stoprv izvadi sve mogućnosti iz jednoga igrokaza.” (HN broj 15, od 15. ožujka 1972.). Problem braka Ana Šoretić aktualizira i u sljedećem komadu *Tužno sedmo ljeto* (1978); motivirana predrasudom o „kobnoj” sedmoj godini braka, stvara zaplet oko dviju žena, Marice Mikacs i njezine prijateljice Monike. Komad je napisan u četiri čina (neki kasniji komadi, po pravilima žanra, imaju tri čina), a radnja je smještena u gradišćansko-hrvatsku „malu varoš” te na francusku rivijeru koja postaje mjestom kulminacije dramske radnje. Likovi u komadu pripadnici su više ili srednje društvene klase, nema slike „pučkog lika” s kojim se u starom pučkom komadu identificirao adresant, izostaje svakodnevna situacija s lokalnim problemima kao i napetost jezika koji odražava i individualno i socijalno stanje. Komadima *Daniel u lavskoj jami* (1983), *Rebecca* (1984), *Elijaš, po zvanju prorok* (1984) autorica potvrđuje i sklonost odabiru imena likova koji pripadaju biblijskim pričama i temeljnom motivu-obitelji. Premda autorica nastoji izbjeći tradicionalne motive iz obiteljskog života (*Danijel u lavovskoj jami*; svadba, ljubavni zapleti), *Rebecca* se potvrđuje pučkim komadom kombinacijom obilježja konzervativnog pučkog komada s elementima socijalne kritike društva (otuđenost). U ovoj pučkoj komediji s elementima satire, autorica ne uspjeva izbjeći stereotipima te se prvotna kritika društva u završnom činu pretvara u prepoznatljivu priču o emancipaciji, idealizaciji braka i vrijednostima tradicionalnog obiteljskog života. U komadu *Elijaš, po zvanju prorok*, autorica vodi adresante u gradišćansko-hrvatsko selo koje prikazuje u presjeku od četrdeset godina (razdoblje od 1955. godine do 1995.). U četiri čina s tri temeljna motiva, Ana Šoretić problematizira tri motiva; prvi motiv sukob je generacija kojega prikazuje kroz promjenu vrijednosnog sustava nametnutog materijalističkim odnosom prema životu uplećući u njega i motiv ljubavnih odnosa prikazanih kroz nekoliko ljubavnih parova, potom problematizira ravnopravnosti žena dok je treći motiv ekologija. Autorica u ovom komadu eksperimentira s formom pučkog komada ubacivanjem „povidača” koji upoznaje adresanta s događanjima. Uz pripovjedača, dijalozi su popraćeni i obavijestima s različitim pozicija (TV emisija, plakat) čime autorica „razbija” kontinuitet tradicionalne strukture pučkog komada i približava se „otvorenom” obliku žanra, epskom teatru. Pučkim komadom *Gladni* (1990) autorica se vraća temama iz gradišćanskog-hrvatskog života i stvara tip novog pučkog komada interferiranjem aspekta ovisnosti o vitalističkom tipu i emancipativnih elementa uočljivih prvenstveno u kritici društva. Komad *Gladni*, nastao na temelju autoričine novele *Eva na pragu*, kroz tri ravnomjerno raspoređena čina, s lokalnim mjestom radnje, daje sliku „o človiu današnje dobi, njegov glad za priznanjem, moću, ljubežnošću, uspjehom, blizinom, bogatstvom, ljubavom...” (Schoretits 2007: 63). Središnji lik Nikola Karazman, uspješan je političar, zaljubljen u Magdalenu, kćerku Ivana i Eve Ribarić. Nizom peripetija koje

oslikavaju svijet bankara, uspješnih poslovnih ljudi i njihovih pratilja, dijalozima likova koji su konfliktni, s kratkim dinamičnim rečenicama, autorica uspjeva prikazati i osamljenost (Nikola Karazman) i zavist (bankar i načelnik), primitivnost i ograničenost (Elsa), strpljivost i razumijevanje (Eva). Unatoč patetično obojenim dijalozima, moralizatorskim porukama u trećem činu, ovaj dramski predložak svojim obilježjima pripada u moderne, kritičke pučke komade i kao takav zauzima značajno mjesto u gradišćanskohrvatskoj dramskoj pučkoj književnosti. Ana Šoretić u *Gladnima* ne odstupa od koncepcije starog pučkog komada; piramidalnom kompozicijom i jasno prikazanim sukobima među likovima, dijalozima konflikta, intimizacije te misaonim dijalozima na cogrštofskom idiomu, komad *Gladni* čini se klasičnim pripadnikom žanra. S druge strane, prikazom događanja u suvremenom društvu, moguće je ovaj komad svrstati u red „novih” gradišćanskohrvatskih pučkih komada. Anidiličan prikaz modernog gradišćanskohrvatskog srednjeg sloja, obuhvaća ono mračno, nedostojno, nagonsko a kako bi se pokazala glad za ljubavlju i razumijevanjem. Premda povremeno „bježi” u didaktičnost, koja se zadržava samo na razini osobnog, njezini likovi ne „poučavaju” o ideologiji, o jeziku, već govore o onome što najviše priželjkuju-društvo u kojemu bi postojala mogućnost za ostvarenje sreće i ljubavi. Kao i u većini autoričinih predložaka dramski jezik obilježen je jednostavnim rečenicama koje omogućuju jezičnu artikulaciju likova s povremenom stilizacijom koja ne narušava životnost cogrštofskog idioma i dijalozima likova koji su jednostavni govorni aktovi u službi izmirenja nesporazuma među likovima. Prikazom malograđanskog miljea Ana Šoretić udaljava se od tradicionalnih vitalistički koncipiranih likova u pučkim komadima i definira se kao spisateljica koja uočava promjene u gradišćanskom društvu a kojemu se obraća kritizirajući kako njegovu provincijalnu skučenost tako i neke njegove članove koji duhovno ne slijede suvremena događanja već ostaju u okovima svoga patrijahalnog nasljeđa.

Ratna događanja na prostoru bivše Jugoslavije neizravno su se odrazila i na život u Gradišću. Upravo je Gradišće jedan od prostora koji su naselile izbjeglice iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, a čije je doseljenje izazvalo različite reakcije što je bilo motivom za nastanak komada *Bosanac* (1991). Radnja komada smještena je u gradišćanskohrvatsko selo, u 1991. godinu, provedena je kroz tri čina, na dva plana: jedan, koji je prikaz ekonomski jakog austrijskog Gradišća te drugi, kojim autorica želi prikazati ključni problem izbjeglica-nastojanje da se po svaku cijenu ostane u Austriji čiji propisi, ukoliko su radno sposobni, uskraćuju izbjegličke dozvole. U komadu očekivani prikazi društveno-političke situacije ostaju po strani, a ljubavni zaplet i njegovo razrješenje postaje primarno. Autorica likove iz austrijskog društva prikazuje u jasnim antagonističkim odnosima na razini intimnog. Uzimajući lik Bosanca Joze kao model za cijelu populaciju izbjeglica koja se nije snašla u novim okolnostima i kojih se težnje suprotstavljaju zakonskim propisima, autorica pribjegava filmskom rješenju: Jozo želi ugovoreni brak a kako bi ostao u

Austriji (usp. motiv iz filma *Zelena karta*, 1990, u režiji Petera Weira). U ovom, strukturom tradicionalnom pučkom komadu s pokušajem aktualiziranja dnevno-političke teme, autoričina jezična koncepcija dolazi do jačeg izražaja jer se glavni lik, Jozo, koristi svojim zavičajnim govorom koji otkriva njegov socijalni i kulturni identitet:

JOZO: Jebo te Austrija, koliko si prokleta. Tri mjeseca dugo mogla si me trpiti, a sada me proganjaš u Bosnu. Da bi tebi bilo jasno, kakovu vrijednost izbaciš od tebe, sakrila bi svoje lice i plakala viječni plač. Pa, što misliš, tko jesi ti? Nisi vrijednija od moje obljubljene bosanske grude. Pa što pričam, nisi niti vrijedna, da bi naslonio bicikl na tebe. Jebo te, koja ti je važnost? Ma nisi u stanju, da bi rodila poštenog pekara, ki peče dostojan kruh, ili mesara, koji mi prodaje janjetinu. A ti bi se pravljala važnom, ponosna Austrijo? Ma, boli me kurac radi tvoje gizdosti. (čin I., prizor 3)

Kratki intimni monolog ekscipitno određuje Jozinu podređenu poziciju: nizanje retoričkih pitanja i korištenje vulgarizama u Jozinom obraćanju Austriji, izraz je bijesa i nemoći, jer svaku od rečenica opovrgava nastojanje da po svaku cijenu ostane u zemlji koja ne zavređuje da se na nju „osloni bicikl”. Jozo je i prostak i dobra prilika za ženidbu, i pošten i nepošten, lik izgrađen na kontrastima koji ga u konačnoj prosudbi čine nevjerodostojnim. Jeziku Joze autorica suprostavlja jezik domicilnih stanovnika, cogrštofski idiom, kojim naglašava njihovu društveno nadređenu poziciju u odnosu na Jozu koji je društveni „višak”, ali kao muškarac poželjan. Tolerancija, diskriminacija, pitanje porijekla, pobačaj, ljubav - niz je motiva koje je autorica dodirmula, ali ih nije dosljedno provela kroz komad, osim ljubavnog zapleta, kojega poentira na kraju komada prizorom pred matičarem. Kako izostaje jasna kritika i jednog i drugog problema, a nadvladava ljubavni zaplet, komad ostaje u okviru vitalističkog tipa pučkog komada s pokušajem autorice da se posvjedoči angažiranom spisateljicom.

Posebnu pozornost zaslužuje po mnogočemu osebujan pučki komad *Dvojščina* (1994); antiidiličnim se prikazom donjih slojeva gradišćanskohrvatskog društva ponajviše približava definiciji kritičkog pučkog komada. Nastao je, potvrđuje mi sama autorica (Cogrštof, 16. veljače 2008.), na temelju povijesnih činjenica i razgovora s ljudima iz Cogrštofa a koji su joj, kako kaže „drage volje povidali, kako se je sve dogodilo, pravoda svenek iz gledišća pojedinoga poviđača ili povidateljica”. Radnja komada smještena je u Cogrštof uoči Drugog svjetskog rata (1938.), u kuću u kojoj se živi u tzv. *ketušvu*, zajednici dviju obitelji što je u onovremenim gradišćanskohrvatskim selima bila uobičajna praksa. Muško-ženski svijet interes su autorice; njezini likovi žive svoje živote pod istim krovom, ali fizički podijeljeni na dva prostora: u jednom dijelu kuće žive samo muški članovi obitelji dok u drugom žive žene. Unatoč činjenici da su rođaci i da žive pod istim krovom, oni su „jur ljeta dugo u strašnoj zavadi”. U svakom se dijelu kuće odvija idiličan seoski

život: u „ženskom svijetu” čitaju se *Sibile*² uz svjetlost lampi, prepričavaju dnevni događaji sela, dok se u „muškom” svijetu raspravlja o političkim događanjima i strankama. „Idiličan” život narušava Anshluß (anšlus) koji donosi potpuni preokret: iako stare svađe ne jenjavaju, nova situacija dovodi do kratkotrajne pomirdbe nakon koje sukob kulminira: podjela na muško-ženski svijet postaje simbolom političke podjele na „bijele”, muškarce, koji su članovi kršćanskosocijalne stranke i „crvene”, žene, koje pripadaju socijalnoj, tj. komunističkoj struji. Nesnošljivost među „bijelima” i „crvenima” utemeljena je na stvarnim događajima i na stvarnim likovima koje autorica opisuje u komadu. Oslikavanje političkih odnosa u vrijeme nacizma, prekid je s prikazom idealiziranog gledanja na prošlost gradišćanskih Hrvata te naglašavanje odnosa prema Židovima. Obraćanjem temi koja je u tradicionalnim pučkim komadima gradišćanskohrvatske dramatike bila tabuirana, autorica stvara komad blizak kritičkom pučkom komadu koji nadaje potrebu i za naivnim, ali ne i primitivnim, romantičnim te zbilji bliskim, ali ne i dnevnopolitičkim kazalištem. Za strukturu komada karakterističan je arbitrarno raspoređen scenski niz u dva čina (simbolično označavaju „dvojščinu”) s dramskim jezikom korištenim na dvije razine u funkciji oblikovanja likova komada: na razini političkog to su stilizirani govori pristaša nacizma u kojima autorica zadržava sve gramatičke osobitosti idioma dok je na razini svakodnevnog govora uočljivo korištenje velikog broja narodnih mudrosti i izreka. Komad *Dvojščina*, i temom i jezikom, koji precizno bilježi individualne i kolektivne forme govora, potvrđuje postojanje kritičkog pučkog komada u gradišćanskohrvatskoj dramskoj književnosti.

Pučkom komedijom u četiri čina *Raskinuti ured* (1986), utemeljenom na motivima iz TV serija *Dinastija* i *Dallas*, započinje opus komada nastalih po predlošcima tada popularnih filmova, TV serija ili književnih produkata, a slijede ju *O Bog*, adaptacija (ili adaptacija adaptacije)³ teksta Avery Cormana, Huxley i njegov roman *Vrli novi svijet* (*Brave new word*) u autoričinoj obradi pod nazivom *Vitezi* (1988). *Pygmalion* G. B. Showa (ili njegova filmska adaptacija *My Fair Lady*) adaptiran je i izveden pod imenom *Orao i mačkica* (1995). U komadima *Kanibali su med nami* (1997) i *Dan* (1979) prepoznaje se filmski predložak (ili literarni). *Kanibali med nami* kompilacija je motiva iz triju filmova kojih teme autorica raspoređuje po činovima: 1. čin: *Bankentrio*, u hrvatskom prijevodu film je poznat pod naslovom *Bjegunci*, 2. čin: *Der Klub der Teufelinnen* (*Klub prevarenih žena*) i 3. čin u kojem aktualizira temu iz filma *Transvestit*. Komad *Dan*, usudim se pretpostaviti, nastao je po predlošku

² Vidi: Lukežić, Irvin (1995) „Gradišćanskohrvatske sibile”, *Fluminensia*, god. VII., br. 2, Rijeka, 111-121.

³ Avery Corman, pisac i redatelj; uz puno poznatiju filmsku adaptaciju romana *Kramer protiv Kramera*, pojavljuju se i tri filmske adaptacije njegove novele *Oh, God* (1971): 1977. godine Carol Reiner režira komediju *Oh, God!*, 1980. Gilbert Cates *Oh, God! Book!*, a 1984. godine u režiji Paula Bogarta pojavljuje se pod nazivom *Oh, God! You Devil!*.

romana *Tim* australske spisateljice Colleen McCullough ili po TV seriji *Kaisermühlenblut*.

Naposljetku treba reći da Ana Šoretić zauzima posebno mjesto u dramskoj književnosti Hrvata u Gradišću, prvenstveno onim komadima u kojima se potvrđuje kao kritičarka gradišćanskohrvatskoga društva. Premda je prva od gradišćanskohrvatskih autora koja jeziku ne pristupa idealizirajući ga i koristeći ga u funkciji ideologije, jezik jest njezino najvažnije dramaturško sredstvo koje povezuje sve njezine komade, pa i onima koji napuštaju osnovne sastavnice pučkog komada (lokalno mjesto radnje, likovi koji mu pripadaju) daje obilježje pučkog. Odnos muškarca i žene kao njegovog seksualnog objekta (i obrnuto), prikazivanje čovjeka u konzervativnim i skućenim prilikama gradišćansko hrvatskog mjesta, izloženost socijalnim i nagonским prisilama, nacionalsocijalizam-neke su od tema koje Ana Šoretić uvodi u pučku dramsku književnost Hrvata u Gradišću, a poradi kojih, kao i u kontekstu jezika, o njezinim dramskim komadima treba govoriti kao o modicifiranom obliku žanrapučkog komada u pučkoj dramskoj književnosti Hrvata u Gradišću.

Literatura

- Benčić, N. (2000) Književnost gradišćanskih Hrvata od 1921. do danas. Sekcija DHK i Hrvatski centar PEN-a za proučavanje književnosti u iseljeništvu. Knjiga VIII. Zagreb.
- Bobinac, M. (2001) Puk na sceni: studije o hrvatskom pučkom komadu. Zavod za znanost o književnosti, Filozofski fakultet. Zagreb.
- Burton, D. (1980) Dialogue and Discourse. A sociolinguistic approach to modern drama and naturally occurring conversation. Routledge and Kegan Paul. London, Boston and Henley.
- Car-Mihec, A. (1997) Pučki dramski oblici. Riječki teološki časopis, god. 5, broj 1, 87-95.
- Car-Mihec, A. (2003) Dnevnik triju žanrova. Hrvatski centar ITI-UNESCO. Zagreb.
- Hein, J. (1982) Theater und Gesellschaft. Das Volksstück und seine Probleme. Universitas. Düsseldorf, 851-858.
- Katičić, R. (1992) Lingvističke dimenzije jezičnog položaja gradišćanskih Hrvata. Novi jezikoslovni ogleđi. Školska knjiga, 158-165.
- Katnić-Bakaršić, M. (2003) Stilistika dramskog diskursa. Zenica.
- Kolumbić, N. (1986) Dramske transformacijske strukture. Radovi XXV, broj 15, Filozofski fakultet Zadar. 97-128.
- Lukežić, I. (1992) Pučki teatar u Gradišću. Fluminensia, god. 4, broj 1, Rijeka, 83-86.
- Newekłowski, G. (1978) Die kroatischen Dialekte des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete. ÖAW. Linguistische Abteilung, 32, Wien.
- Pavličić, P. (1987) Pučka, trivijalna i masovna književnost. Zbornik Trivijalna književnost. Studentski izdavački centar UK SSO Beograd, 73-82.

- Schoretits, A. (2007) Puna zdjela/Volle Schüssel. Kultur Burgenland. Zagresdorf.
- Šojat, A. (1983) Baština i suvremene potrebe gradišćansko-hrvatskog književnog jezika.
- Zbornik Gradišćanski Hrvati 1553-1983, 45-58.
- Šoretić, A.: Ako ti je Marko žao. Presliku rukopisa ustupila autorica.
- Šoretić, A.: Tužno sedmo ljeto. Isto.
- Šoretić, A.: Daniel u lavovskoj jami. Isto.
- Šoretić, A.: Rebecca. Isto.
- Šoretić, A.: Elijaš, po zvanju prorok. Isto.
- Šoretić, A.: Raskinuti ured. Isto.
- Šoretić, A.: Dan. Isto.
- Šoretić, A.: Dvojišćina. Hrvatsko kulturno društvo. Željezo.
- Šoretić, A.: O, Bog. Hrvatsko kulturno društvo. Željezo.
- Šoretić, A.: Vitezi. Hrvatsko kulturno društvo. Željezo.
- Šoretić, A.: Tri oci. Hrvatsko kulturno društvo. Željezo.
- Šoretić, A.: Bosanac. Hrvatsko kulturno društvo. Željezo.
- Periodika
- Hrvatske novine, godišta od 1972. do 2008.